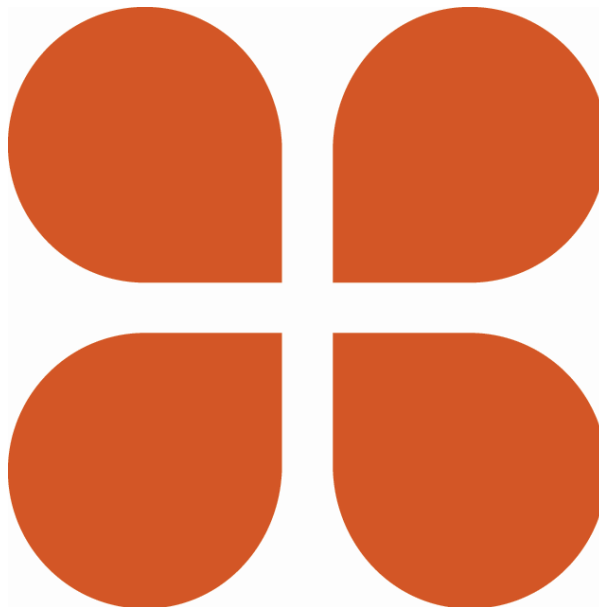

Riksintressen för kulturmiljövården

– Uppsala län (C)

Områden av riksintresse för kulturmiljövården i Uppsala län (C) enligt 3 kap 6 § miljöbalken

ENKÖPINGS KOMMUN	4
Boglösa [C 56] (Boglösa och Vårfrukyrka sn)	4
Bond-Arnö och Grönsöö [C 61] (Kungs-Husby och f.d. Arnö sn)	4
Bred [C 53] (Breds sn)	4
Eka [C 58] (Lillkyrka sn)	4
Enköpings-Näs [C 57] (Enköpings-Näs, Svinnegarns, Teda och Tillinge sn)	5
Fjärdhundra [C 48] (Frösthults, Simtuna och Torstuna sn)	5
Gryta [C 51] (Gryta sn)	5
Härkeberga och Litslena [C 54] (Härkeberga och Litslena sn)	5
Härnevi [C 49] (Härnevi, Torstuna och Vårfrukyrka sn)	6
Kungs-Husby [C 59] (Kungs-Husby sn)	6
Sjöo [C 52] (Holms sn)	6
Torsvi [C 63] (Torsvi sn)	6
Veckholm [C 60] (Veckholms sn)	6
Åloppe [C 47] (Nysätra och Österunda sn)	7
Örsundaåns dalgång [C 50] (Biskopskulla, Fröslunda, Långtora och Nysätra sn)	7
Östanbro [C 55] (Tillinge sn, fortsätter i Västmanland nr 28)	7
HEBY KOMMUN	7
Huddungeby [U 30] (Huddunge sn)	7
Örsundaåns övre dalgång [U 29] (Västerlövsta sn)	7
HÅBO KOMMUN	8
Skohalvön [C 64] (Skoklosters och Övergrans sn)	8
Yttergran och Övergran [C 65] (Häggeby, Yttergrans och Övergrans sn)	8
KNIVSTA KOMMUN	8
Alsike [C 40 B] (Alsike sn)	9
Landskapet kring Valloxen och Säbysjön [C 45] (Knivsta och Östuna sn)	9
Långhundraleden [C 41] (Danmarks, Funbo, Husby-Långhundra, Lagga och Östuna sn)	10
Vassunda. [C 46] (Knivsta och Vassunda sn)	10
TIERPS KOMMUN	11
Barknåre och Böle [C 7] (Hållnäs sn)	11
Hållen och Fågelsundet [C 6] (Hållnäs sn)	11
Karlholms bruk [C 3] (Västlands sn)	11
Lingnåre [C 4] (Hållnäs sn)	12
Lövsta bruk [C 11] (Österlövsta sn)	12
Strömsbergs bruk [C 9] (Tolfta sn)	12
Söderfors bruk [C 8] (Söderfors sn)	12
Tierpslätten [C 12] (Tierps sn)	12
Tobo bruk [C 13] (Tegelsmora sn)	13
Vendel [C 14] (Vendels sn)	13
Österlövsta [C 10] (Österlövsta sn)	13
UPPSALA KOMMUN	14
Bennebols och Vällnora bruk [C 34] (Bladåkers och Knutby sn)	14
Gamla Uppsala samt Fyrisåns och Björklingeåns dalgångar [C 30] (Björklinge, Bälinge, Gamla Uppsala, Lena, Tensta och Ärentuna sn)	14
Bladåkers centralbygd [C 32] (Bladåkers sn)	14
Bladåkers skogsbygd [C 33] (Bladåkers sn)	15
Bälinge mossar [C 28] (Bälinge och Skuttunge sn)	15
Hågaåns dalgång [C 39] (Bondkyrko, Läby och Vänge sn)	15
Rasbo - Funbo [C 37] (Funbo och Rasbo sn)	16

Skuttungeby [C 29] (Skuttunge sn)	16
Sätuna [C 27] (Björklinge, Tensta och Viksta sn)	16
Sävaåns dalgång [C 42] (Hagby och Skogstibble sn)	17
Trätmot [C 31] (Faringe sn)	17
Uppsala stad [C 40 A]	17
Uppsala-Näs [C 43] (Uppsala-Näs sn)	17
Uppsalaslätten och Jumkilsåns dalgång [C 35] (Börje, Bälinge, Jumkils och Åkerby sn)	18
Vaksala [C 36] (Vaksala sn)	18
Viks slott och Balingsta [C 44] (Balingsta sn)	18
Åland [C 38] (Ålands sn)	19
ÄLVKARLEBY KOMMUN	19
Marma läger [C 2] (Älvkarleby sn)	19
Älvkarlebyfallen [C 1] (Älvkarleby sn)	19
ÖSTHAMMARS KOMMUN	19
Bygden norr om Hökhuvuds kyrka [C 18] (Börstils, Hökhuvuds och Valö sn:r)	19
Dannemora-Österbybruk [C 21] (Dannemora och Films sn)	20
Djursten [C 16] (Gräsö sn)	20
Ekeby [C 25] (Alunda och Ekeby sn)	20
Forsmarks bruk [C 15] (Forsmarks sn)	20
Gimo bruk [C 22] (Hökhuvuds och Skäfthammars sn:r)	21
Hargs bruk [C 23] (Hargs sn)	21
Lundsbol [C 26] (Ekeby sn)	21
Söderön [C 20] (Börstils sn)	21
Väsby – Källberga - Hammarby skog [C 24] (Alunda sn)	22
Öregrunds stad [C 17]	22
Östhammars stad [C 19]	22

ENKÖPINGS KOMMUN

Boglösa [C 56] (Boglösa och Vårfrukyrka sn)

Motivering:

Odlingslandskap med ett rikt innehåll av fornlämningar och bebyggelse bl.a. en av landets största och mest koncentrerade *fornlämningsmiljöer* från bronsåldern, utgörande kärnan i det s.k. centrala hållristningsområdet. (*Kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Koncentration av skärvtenshögar, högar, rösen, stensättningar och ett mycket stort antal hållristningar från bronsåldern. Odlingslandskap med förhistoriskt vägnät och flera runstenar, yngre järnåldersgravfält invid byarna, Boglösa medeltidskyrka samt Hemsta reglerade *radby*.

Bond-Arnö och Grönsöö [C 61] (Kungs-Husby och f.d. Arnö sn)

Utredningsområde

Motivering:

Småbrutet *herrgårdslandskap* av medeltida ursprung beläget i Mälaren med flera välbevarade gårdsbyggnader från medeltid och framåt. (*Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö, Vägmiljö, Slottsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

På Arnö småbrutet *odlingslandskap*, yngre järnåldersgravfält, Arnöbergs herrgårdsmiljö med huvudbyggnad från 1700-talet, medeltida kyrka, ruin av Strandby medeltida sätesgård, prästgård, skola, *torp* och ålderdomligt vägnät samt Utö hus från 1400-talet, ett av landets mest välbevarade medeltida herresäten. På Grönsöö: yngre järnåldersgravfält, *torp*, den ovanligt välbevarade slottsanläggningen Grönsöö med huvudbyggnad från 1600-talet, park- och trädgårdsanläggning.

Bred [C 53] (Breds sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap i dalgång som sedan medeltiden präglats av sätesgårdar med underlydande frälsehemman och kvarnar. (*Kvarnmiljö, Kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Sätesgårdarna Skälby, Äsplunda och Strömsberg, de teknikhistoriskt intressanta vattenkvarnarna vid Backa, Bred och Strömsberg samt Breds nyklassicistiska kyrka.

I området ingår även:

Stensättningar och skålgropar från bronsåldern samt höggravfält från yngre järnåldern.

Eka [C 58] (Lillkyrka sn)

Motivering:

Herrgårdsmiljö av medeltida ursprung med delvis unik bebyggelse.

Uttryck för riksintresset:

Betesmarker, alléer och park samt *torp* och arbetarbostäder, varav en är byggd av lera. Corps-de-logi med huvudbyggnad från 1600-talet och en timrad bod från 1500-talet.

Enköpings-Näs [C 57] (Enköpings-Näs, Svinnegarns, Teda och Tillinge sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap i förhistorisk *centralbygd* med ett flertal herrgårdar av medeltida ursprung. (*Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Bronsåldersrösen, gravfält och stensträngssystem från äldre järnålder, flera höggravfält från yngre järnålder och en storhög. Medeltidskyrkor, prästgårdar, trefaldighetskälla, övergivna bytomter och åtta herrgårdsmiljöer, varav Hjulsta med medeltida fatbur, samt underlydande torpmiljöer.

Fjärdhundra [C 48] (Frösthults, Simtuna och Torstuna sn)

Motivering:

Odlingslandskap i *slättbygd* med rikt innehåll av fornlämnings- och bebyggelsemiljöer från äldre järnålder till historisk tid. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Rösen, stensättningar, skärvtenshögar, skålgropar och hällristning från bronsålder. Stensträngssystem och gravfält från äldre järnålder. Yngre gravfält intill byarna. I låglänta marker utmed Örsundaån kan tidigare skiftesindelade ängar ännu uppfattas. Ålderdomligt vägnät med hålvägssystem och runstenar. Medeltida *kyrkomiljöer* i Frösthult och Simtuna, tingshus och gästgivaregård i Karleby, Tisby välbevarade herrgårdsbyggnad från 1600-talet, Grinda, Gästre med uppgift om medeltida *kungsgård*, Måtteby, Mälby och Skensta reglerade *radbyar* samt Forsby *kvarnmiljö*.

Gryta [C 51] (Gryta sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap med arkitekturhistoriskt värdefulla herrgårdsanläggningar från 1600- och 1700-talen. (*Boställsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Gryta majorsboställe med övergiven bytomt och unik huvudbyggnad från 1778, Salnecke medeltida gods med en från 1600-talet oförändrad huvudbyggnad.

I området ingår även:

Husgrundsterrasser från järnåldern, del av Eriksgatan med runsten.

Härkeberga och Litslena [C 54] (Härkeberga och Litslena sn)

Motivering:

A. En av landets rikaste *fornlämningsmiljöer* med omfattande lämningar från bronsålder och järnålder, belägna i *odlingslandskap*.

B. Härkeberga och Litslena medeltida *kyrkomiljöer*. (*Vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

A. Ett stort antal skärvtenshögar och hällristningar, omfattande äldre och yngre järnåldersgravfält samt stensträngssystem.

B. Härkeberga 1300-talskyrka och reglerade kyrkby med kaplansgård från 1700-talet, Litslena medeltida kyrkomiljö med tingshus och gästgivaregård. Hålvägar vid Litslena och ålderdomligt vägsystem med flera runstenar och milstolpar.

Härnevi [C 49] (Härnevi, Torstuna och Vårfrukyrka sn)

Motivering:

Odlingslandskap med dominerande brons- och järnåldersålderslämningar i karaktäristiska höjdlägen samt byar och medeltida *kyrkomiljö*. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Hällristningar, rösen och boplatser från bronsåldern, talrika stora äldre och yngre järnåldergravfält, *fornborg* och flera runstenar intill forntida vägnät, Härnevi kyrka, Rotbrunna och Lilla Härnevi *radbyar*, Härnevi och Vånsjö *kvarnmiljöer* samt vid Vånsjö, även stenvalvsbro och delar av ett hantverks- och handelscentrum från 1800-talet.

Kungs-Husby [C 59] (Kungs-Husby sn)

Motivering:

Kyrkby och *sockencentrum* som under medeltiden var av central betydelse. (*Kvarnmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Medeltidskyrka, skolhus och klockarbostad från 1800-talet samt *gårdsmiljöer* och väderkvarn.

Sjöo [C 52] (Holms sn)

Motivering:

Slottslandskap med arkitekturhistoriskt värdefull slottsanläggning från stormaktstiden. (*Fornlämningsmiljö*, *Kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Övergivna bytomter, Sjöo slott från 1600-talet med trädgård, park och alléer samt den samtida Holms kyrka och omgivande storskaliga herrgårdslandskap.

Torsvi [C 63] (Torsvi sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap i förhistorisk *centralbygd* med ett rikt innehåll av fornlämningar och bebyggelse. (*Fornlämningsmiljö*, *Kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Trögdens största järnåldersgravfält intill Torsvi by samt mindre sådana vid övergivna bytomter. Ålderdomligt vägnät, medeltida kyrka med klockargård, Torsvi herrgård med bebyggelse från 1600-1800-talen samt underlydande torp.

Veckholm [C 60] (Veckholms sn)

Motivering:

Odlingslandskap i förhistorisk *centralbygd* med *sockencentrum* samt *herrgårdslandskap* av medeltida ursprung. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Stora yngre järnåldersgravfält i höglänta delar, medeltida kyrkomiljö som präglats av ägarna till Ekholmen, stor prästgård och f.d. hospital från 1700-talet, Ekholmens medeltidsgods med herrgårdsmiljö från 1600-1800-talen samt underlydande utgårdar och torp.

Åloppe [C 47 (Nysätra och Österunda sn)

Motivering:

En av östra Sveriges viktigaste stenåldersmiljöer av central betydelse för kunskapen om den groppkeramiska kulturen. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Ett förhållandevis intakt komplex med tioalet boplatser från stenåldern invid dåtida kustlinje - idag i övergången mellan skogsklädd moränmark och odlad mark.

Örsundaåns dalgång [C 50] (Biskopskulla, Fröslunda, Långtora och Nysätra sn)

Motivering:

Odlingslandskap utmed viktig forntida kommunikationsled med ett rikt innehåll av fornlämningar och *herrgårdsmiljöer* av medeltida ursprung. (*Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö, Kvarnmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Skärvstenshögar från bronsålder, husgrundsterrasser från äldre järnålder, hållristningar vid Viggeby, vägsträckning markerad av fyra runstenar, Biskopskulla, Fröslunda och Nysätra medeltidskyrkor, Höja säteri, Landsberga och Ryda *kungsgårdar* med medeltida ursprung, senare tiders herrgårdar, bl.a. Taxnäs, välbevarade *bymiljöer* bl.a. Stora Kveks 1700-talsgård samt kvarnar utmed Lillån.

Östanbro [C 55] (Tillinge sn, fortsätter i Västmanland nr 28)

Motivering:

Fornlämningsmiljö av central betydelse invid Eriksgatan vilken varit en viktig knutpunkt under såväl förhistorisk som historisk tid. (*Forn- och medeltida vägmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Eriksgatans vadställe över Sagån med *fornborg* och storhögar från järnåldern på ömse sidor om ån, rester av stenvalvsbro samt *kvarnmiljö*.

HEBY KOMMUN

Huddungeby [U 30] (Huddunge sn)

Motivering:

Radby med välbevarad 1800-talsbebyggelse och stora, för trakten typiska bostadshus.

Uttryck för riksintresset:

Byn med manbyggnader och ekonomibyggnader på varsin sida om bygatan, uppförda efter brand på 1840-talet. I området ingår Huddunge gamla *kyrkoruin* med *ödekyrkogård* och hembygdsgård.

Örsundaåns övre dalgång [U 29] (Västerlövsta sn)

Motivering:

Dalgångsbygd med bebyggelsekontinuitet sedan förhistorisk tid och innehåller flera oskiftade och välbevarade *radbyar*. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Flera betydande stenåldersboplatser längs åskanten i väster och järnåldersgravfält, varav ett med husgrundsterrass. Radbyarna Ål, Sör Hårsbäck och Röcklinge med stora tvåvånings mangårdsbyggnader från 1800-talets mitt, stenvalvsbroar och äldre vägsystem.

HÅBO KOMMUN

Skohalvön [C 64] (Skoklosters och Övergrans sn)

Motivering:

Gods- och *slottsmiljö*, *centralbygd* och rik *fornlämningsmiljö* som tillsammans med *kyrkomiljö* av medeltida ursprung tydligt visar bebyggelseutveckling och landskapsutnyttjande från bronsålder till tidigt 1900-tal. (*Slottsmiljö*, *centralbygd*, *odlingslandskap*, *fornlämningsmiljö*, *kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Skoklosters slottsanläggning och godsmiljö från 1600-talet. Skoklosters f.d. klosterkyrka från 1200-talet. Fornlämningar bestående av bronsåldersrösen, stensträngssystem, gravfält, fornborgar, högar, runstenar från järnålder. Förhistoriskt vägnät i form av en hålväg. Tidigmedeltida kungsgård, plats för kloster och helgonkult. Flasta medeltida kyrkoruin. Enhetlig äldre gårdsbebyggelse med välbevarade mangårdsbyggnader. Timrade parstugor. Torpmiljöer och statarbostäder. Öppet odlingslandskap. Ängs- och hagmarker. Äldre vägsträckningar med alléer.

Yttergran och Övergran [C 65] (Häggeby, Yttergrans och Övergrans sn)

Motivering:

Förhistoriska *kommunikationsmiljöer* och *fornlämningsmiljöer* från bronsålder och järnålder som tillsammans med *kyrkomiljöer*, *bymiljöer* och *herrgårdsmiljöer* speglar områdets utveckling och kommunikationsmönster och det tydliga sambandet mellan landsväg och farled. (*Kommunikationsmiljö*; *vägmiljö/farledsmiljö*, *fornlämningsmiljö*, *bymiljö*, *herrgårdsmiljö*, *torp*, *kyrkomiljö*, *sockencentrum*, *kvarnmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Bronsåldersrösen och järnåldershögar utmed vattenfarled via Ullfjärden och Ryssviken. Ålderdomligt vägnät på Uppsalaåsen med gravhögar, däribland kungshögarna vid Rölunda och Överhassla. Runstenar, bland annat Ingvarsstenarna vid Varpsund och Ekill. Fornborg vid Sandvik invid farled.

Skärvstenshögar, hällristningar, skålgropar, rösen och stensättningar från bronsålder. Gravfält och enstaka gravar från äldre och yngre järnålder invid historiska bytomter. Romanska kyrkor från 1100-talet i Yttergran och Övergran med klockargård, bygdegård och skolor. Brunnsta radby. Backa hättkvarn.

Katrinedals och Viks herrgårdar med torp, arbetarbostäder och övergivna bytomter. Grans gård med gästgiveri och tingsplats.

Byggnadsbestånd från 1700-1800-talen. Öppna vyer och siktlinjer som gör det möjligt att uppleva fornlämningarnas, kyrkornas, byarnas och herrgårdarnas placering i landskapet och som skapar förståelse för områdets utveckling som jordbruksbygd.

KNIVSTA KOMMUN

Alsike [C 40 B] (Alsike sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap och kommunikationsmiljöer som tillsammans med odlingslandskap, kyrkomiljö och bymiljöer speglar kontinuitet i bebyggelse och kommunikationsmönster från järnåldern till modern tid. (Herrgårdslandskap kommunikationsmiljö; vägmiljö/farledsmiljö, odlingslandskap, kyrkomiljö, bymiljö).

Uttryck för riksintresset:

Järnåldersgravfält samt övergivna bytomter vid Morga med ortnamn som går tillbaka till järnålder. Farled utmed stranden mellan Sigtuna och Uppsala kantad av Morga fornborg. Färdvägssystem med hålvägar vid Flottsund, runstenar och en vadplats vid Holmsbackarna söder om Tuna. Gamla landsvägen mellan Uppsala och Stockholm med gravfält, runstenar, milstolpar och gästgiveri. Anslutning till Flottsund färjeläge. Farled utmed Ekoln från Stockholm till Uppsala med Flottsunds fyr som en viktig vägvisare. Storskaligt odlingslandskap i dalgången och invid herrgårdarna. Flikigt åker- och haglandskap med slingrande markvägar vid Rickebasta, prästgården och Skäggesta. Tuna, centralplats under järnåldern, med exceptionellt fyndrikt båtgravfält. Radbyar vid Tuna och Årby med bebyggelse främst från 1800-talet. Radbyns traditionella struktur och enstaka byggnaders utformning från tiden före skiftena. Alsike medeltida kyrka med tillhörande kyrkomiljö som speglar sockencentrumets administrativa funktion i äldre tid. Prästgård. Herrgårdarna Kungshamn, Fredrikslund, Krusenberg, Rickebasta och Hagelstena med bebyggelse från 1600-1800-talen. Framträdande mangårdar. Påkostade arkitektoniskt och konsthistoriskt intressanta huvudbyggnader samt även fler stora och påkostade ladugårdar. Herrgårdarnas underlydande dagsverkstorp och gårdar. Storskaligt herrgårdslandskap med vidsträckta åkrar, partier av ädellövskog och alléer. Fredrikslunds och Krusenbergs avhysta bytomter Morga och Nedermorga. Soldattorp i nordöstra Alsike som speglar indelningsverket under 1700- och 1800-talen.

Landskapet kring Valloxen och Säbysjön [C 45] (Knivsta och Östuna sn)

Motivering:

Fornlämningsmiljö från bronsålder och järnålder som tillsammans med sockencentrum, kyrkomiljö, herrgårdsmiljö och kommunikationsmiljö ovanligt tydligt och pedagogiskt visar bebyggelsens förändring från förhistorisk till historisk tid. (Fornlämningsmiljö, sockencentrum, kyrkomiljö, herrgårdsmiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö/farledsmiljö, kvarnmiljö, torp, bymiljö).

Uttryck för riksintresset:

Skärvestenshögar, rösen och röjda ytor från bronsålder. Formrika gravfält från äldre järnålder med mittblocksstenssättningar och ett stort antal resta stenar. Stensträngssystem. Ålderdomlig terränganpassad vägsträckning kantad av runstenar och bygravfält från yngre järnålder. Byar med ortnamn med by- och sta-ändelser som har ursprung i järnåldern. Knivsta medeltidskyrka,

uppförd ca 1300, med tillhörande miljö. Medeltida sätesgård vid Ledingenäs. 1600- talets säteribildning med herrgårdarna Eggebyholm, Kvallsta, Ledinge, Knivsta, Noor och Vallox-Säby med bebyggelse från 1600- och 1900-talen samt avhysta bytomter. Det tillhörande herrgårdslandskapet med ekbackar, alléer och underlydande torp. Knivsta kvarngård. Odlingslandskap med inslag av äldre tiders brukande. Framnäs torpmiljö. Tegelbruksruin vid Ledinge med grunder med bevarade ugnöppningar. Brunnby radby.

Långhundraleden [C 41] (Danmarks, Funbo, Husby-Långhundra, Lagga och Östuna sn)

Motivering:

Forntida betydande *kommunikationsmiljö* och *fornlämningsmiljö* med ett stort antal monumentala fornlämningar från framför allt yngre järnålder som tillsammans med *odlingslandskap*, *herrgårdsmiljö*, *torp* och *bymiljö* ovanligt tydligt speglar områdets historiska utveckling. (*Kommunikationsmiljö; farledsmiljö/vägmiljö, fornlämningsmiljö, odlingslandskap, kyrkomiljö, sockencentrum, herrgårdsmiljö, torp, bymiljö, kvarnmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Ett flertal folkvandringstida fornborgar strategiskt placerade utmed dalgången, varav den största benämnd Broborg med imponerande dubbla vallar. Runstenar utmed färdvägar och bro- och vadplatser vid exempelvis Falebro, Broborg och Gullhögen. Omfattande och talrika järnåldersgravfält med resta stenar vid Vallbyåsen och flera monumentala storhögar vid Storån, Edebybro, Mora stenar, Årby, Olofslund, Tissinge, Risberga, Broborg och Östuna kyrka. Hönsgärde gravfält. Brunnshögen m.- fl. vid Tuna. Gullhögen och gravfältet vid Ändeberga. Mora stenar, med museibygnad som under medeltiden var plats för kungaval. Vattenfarleden vid Storån och Sävjaån. Ortnamn med –sta och –by-ändelser med ursprung i äldre järnålder. Tunanamnet som speglar centrala platser inom det förhistoriska administrativa systemet. Öppet skifteslandskap med sammanhållen bybebyggelse, varav flera radbyar med välbevarad bystruktur i Edeby i Danmarks socken, Täby och Lunda i Östuna socken. Säterimiljöer från medeltid till 1600-talet med herrgårdsbebyggelse från 1600-, 1700- och 1800-talen vid Hammarby och Lövsta i Danmark, Kasby gård (medeltida säteri) och Örby i Lagga socken. Tissinge, Risberga, Åsbergby och Väppeby i Östuna socken och Lockstaholm i Husby-Långhundra socken. Småbrutet odlingslandskap med torp från främst 1700- och 1800-talen. Färdvägar utmed dalgångens sidor och tvärs över dalgången som binder samman byar, kyrkor och sockencentrum. Husbygårdar – tidigmedeltida kungsgårdar som ingått i det kungliga försörjningssystemet. Husby-Långhundra kyrka från 1100-talet. Lagga, Östuna och Danmarks kyrkor från 1300- talet med tillhörande kyrkomiljöer och sockencentrum. Väsby väderkvarn. Linnés Hammarby, kulturresevat och 1700-talsmiljö med bebyggelse och kulturlandskap. Ängslador i Danmarks socken som berättar om äldre tiders slätterbruk.

Vassunda. [C 46] (Knivsta och Vassunda sn)

Motivering:

Odlingslandskap, fornlämningsmiljöer och *bymiljöer* utmed en *kommunikationsmiljö* som varit i bruk sedan järnålder. Utgör tillsammans med *kyrkomiljö* och *sockencentrum* en väl sammanhållen miljö. (*Odlingslandskap, fornlämningsmiljö, bymiljö, kommunikationsmiljö; vägmiljö, kyrkomiljö, sockencentrum*).

Uttryck för riksintresset:

Järnåldersgravfält, stensträngssystem och yngre järnåldersgravfält invid de historiska välbevarade bymiljöer vilka har inslag av byggnadshistoriskt intressanta timmerbyggnader. Ålderdomligt vägnät med runstenar utmed vägen mellan Tibble och Skottsila samt mellan Vickeby och Tomta. Enstaka hållristningar i form av skålgropar. Vassunda medeltidskyrka med kyrkskolor samt klockarbostaden från 1800-talets mitt. Prästgården. Välbevarade bybebyggelsen från 1700- och 1800-talen i Gurresta, Skottsila och Tibble. Odlingslandskapet med småbruten odlingsmark med hagmark och även öppna, större lerslätter i områdets breda dalgångar. Skottsila mönsterskrivarboställe och flera soldattorp som speglar det äldre indelningsverket.

TIERPS KOMMUN

Barknåre och Böle [C 7] (Hållnäs sn)

Motivering:

Småbrutet *odlingslandskap* i vikingatida kolonisationsbygd med unikt bevarad närmast medeltida åkerstruktur samt byar och *ensamgårdar*. (*Fornlämningsmiljö, Bymiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Barknåre by med två gravfält, tegindelade åkrar med tätt liggande odlingsrösen, sten- och trähägnadssystem. Flera under medeltiden tillkomna *ensamgårdar*. Bebyggelse från 1800-talet.

Hållen och Fågelsundet [C 6] (Hållnäs sn)

Motivering:

Småbrutet *odlingslandskap* i vikingatida kolonisationsbygd med delvis bevarad medeltida åkerstruktur samt *bymiljö* med *klungbykaraktär* och Upplands största *fiskehamn* med lämningar av hamnlågen från medeltid och framåt. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Hållens by med mindre vikingatida gravfält, små tegindelade åkrar, odlingsrösen, stengårdsgårdar och bebyggelse. Vägsträckningen mellan byn och fiskehamnen. Fågelsundets fiskehamn med bogårdsmur vid medeltida kapellplats, timrade kokhus och gistvallar bakom en rad sjöbodar och bryggor vid vattnet.

Karlholms bruk [C 3] (Västlands sn)

Motivering:

Arkitektur- och teknikhistoriskt intressant *bruksmiljö* med genomförd idealplan av vallonsbrukskaraktär och enhetlig bebyggelse från 1720-talet och framåt samt intakt lancashiresmedja från 1880-talet.

Uttryck för riksintresset:

Järnbruk under Lövsta bruk med bruksgator, arbetarbostäder, klockstapel, liten herrgårdsanläggning, brukskyrka och industriområde med lancashiresmedja samt bruksdamm.

Lingnåre [C 4] (Hållnäs sn)

Motivering:

Unikt *odlingslandskap* i småbruten och stenrik randbygd där förändringar av bebyggelse och odling under yngre järnålder och medeltid framträder i landskapet. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Två vikingatida boplatser, båda med delvis intakt inägomark och tegindelade åkrar samt gravfält. Bebyggelselämningar inom medeltida bytomt.

Lövsta bruk [C 11] (Österlövsta sn)

Motivering:

Landets under 1700-talet främsta vallonbruk. Arkitekturhistoriskt intressant och ovanligt påkostad *bruksmiljö* med genomförd idealplan och enhetlig bebyggelse.

Uttryck för riksintresset:

Plan från 1600-talet, bebyggelse från i huvudsak 1700-talet med flera bruksgator kantade av arbetarbostäder, kyrka och kontor, herrgård med trädgård och park, ekonomibyggnader för jordbruket, dammar, kvarn m.m.

Strömsbergs bruk [C 9] (Tolfta sn)

Motivering:

Upplands enda järnbruk där alla de komponenter som bildade en typisk *bruksmiljö* finns bevarade.

Uttryck för riksintresset:

Masugn, rostugnar och kolhus, smedja, kvarn och sågverk vid dammen, arbetarbostäder, herrgårdsanläggning och stora ekonomibyggnader för jordbruket m.m. från 1700- och 1800-talen.

Söderfors bruk [C 8] (Söderfors sn)

Motivering:

Arkitektur- och industrihistoriskt intressant samt påkostad *bruksmiljö* med rätvinklig plan av likartad karaktär som vid vallonbruken och enhetlig bebyggelse från i huvudsak 1700-talet.

Uttryck för riksintresset:

Bruksgator med arbetarbostäder, kyrka, herrgårdsanläggning, ekonomibyggnader för jordbruket, äldre industribyggnader samt modernt stålverk som delvis inryms i industribyggnader från 1800-talet. Engelsk 1700-talspark med bl.a. grekiskt tempel.

Tierps slätten [C 12] (Tierps sn)

Motivering:

Sammanhållet odlingslandskap i *centralbygd*, där bygdens framväxt kan följas 4000 år tillbaka genom tydliga bebyggelselägen från sten- och bronsålder samt dagens byar med rötter från järnålder och medeltid med en av medeltidens största landskyrkor. (*Fornlämningsmiljö*, *Kyrkomiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Torslunda stenåldersboplatser, boplatserlämningar från brons- och järnålder. Järnåldersgravfält med

större högar utmed Tämnrån, ruinen av den medeltida gårdskyrkan i Husby samt Tierps 1300-talskyrka. Äldre vägsystem med stenvalvsbroar. *Radbyar*, bl.a. Yvre, Yttre och Munga samt ett tydligt *laga skifteslandskap* vid Rogarna med ett stort antal ängslador.

I området ingår även:

Ullfors bruk, lydande under Strömsberg, med bebyggelse från 1700- och 1800-talen.

Tobo bruk [C 13] (Tegelsmora sn)

Motivering:

Upplands enda *bruksmiljö* med en bevarad löst grupperad byggelsestruktur från 1600-talet.

Uttryck för riksintresset:

Masugn och andra verkstadsbyggnader, mindre herrgårdsanläggning samt bruksgator med bostadsbebyggelse.

I området ingår även:

Herrgårdsbyggnad och snickerifabrik med tillhörande arbetarbostäder från 1880-talet.

Vendel [C 14] (Vendels sn)

Motivering:

Odlingslandskap i *centralbygd*, präglad av förhistoriska och medeltida stormannaätter, med unika *fornlämningsmiljöer*, stormannakyrka och medeltida slottsanläggning. Miljön har genom vetenskapshistoriskt viktiga undersökningar kommit att ge namn åt en av järnålderns huvudperioder, s.k. Vendeltid.

Uttryck för riksintresset:

Kungshögen Ottarshögen från 500-talet e.Kr. med intilliggande höggravfält, landets största och rikaste båtgravfält från 600-1000-talen, ålderdomlig åsväg, medeltida *kyrkomiljö* med bogårdsmur och stigluckor samt Örbyhus slott från 1400-talet och utbyggt under 1600-talet och 1800-talet med byggnader och park samt *slottslandskapet* med underlydande utgårdar, arrendegårdar och torp.

I området ingår även:

Karby och Brunnby byar med tydlig radbystruktur.

Österlövsta [C 10] (Österlövsta sn)

Motivering:

Odlingslandskap i dalgång med kontinuerlig bosättning sedan yngre järnåldern och med ovanligt påkostade bebyggelsemiljöer från 1700- och 1800-talen. (*Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö, Bruksmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Bymiljöer och järnåldersgravfält, medeltida begravningsplats samt 1400-talskyrka som senare omgestaltats på initiativ av ägaren till Lövsta bruk - socknens patronus. Stora präst- och komministergårdar från 1700-talet samt tingshus från 1803. Åkerby bruk, lydande under Lövsta, med en småskalig träbebyggelse från 1700-talet på ömse sidor om en bruksgata, klockstapel och herrgårdsflyglar. Bybebyggelse med ovanligt stora bostadshus från 1800-talet.

UPPSALA KOMMUN

Bennebols och Vällnora bruk [C 34] (Bladåkers och Knutby sn)

Motivering:

Bruksmiljöer i skogsbygd, som återspeglar ett decentraliserat nyttjande av naturresurser från 1600-tal till tidigt 1900-tal.

Uttryck för riksintresset:

Benebols masugn och rostugn från mitten av 1800-talet, inspektorsgård med en huvudbyggnad från 1700-talet och flygelbyggander från 1850, f.d. skolhus, ekonomibyggnader och arbetarbostäder. Bruksgård i Vällnora med en enhetlig och välbevarad mangårdsbebyggelse från 1700-talet, arrendatorsbostad från 1870. vitputsade arbetarbostäder, ekonomibyggnader, ruiner efter kolhus, rådstuga mm. Vid Norrsjön ligger brukets klensmedja. Masugn från 1858, stor timmerbyggnad från 1700-talet invid vattenrännan. Fördämningar, slagghvarp m.fl. produktionslämningar.

Gamla Uppsala samt Fyrisåns och Björklingeåns dalgångar [C 30] (Björklinge, Bälinge, Gamla Uppsala, Lena, Tensta och Ärentuna sn)

Motivering

Centralbygd av stor betydelse för rikets historia med kontinuitet sedan bronsåldern och med politiskt centrum under forn- och medeltid med kultplats, kungsgård och Sveriges första ärkebiskopssäte. Miljön återspeglar en successiv kolonisation av området, där landhöjningen styrt val av platser för de förhistoriska centrumbildningarna och flytten av centralplatsen vid Gamla Uppsala till Uppsala. (*Fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö, odlingslandskap, herrgårdslandskap*)

Uttryck för riksintresset

Omfattande bestånd av skärvestenshögar och boplatslämningar från bronsåldern belägna invid dåtidens strandlinje genom Björklinge, Ärentuna, Lena och Tensta socknar. Bronsåldersgravfält med hållkista vid Dragby samt gravfält i Lena, Tensta och Ärentuna socknar som uppvisar kontinuitet från bronsålder till äldre järnålder. Äldre järnåldersgravfält med resta stenar och offerkälla vid Gödåker. Yngre järnåldersgravfält med inslag av monumentala högar utmed Uppsalaåsen i Björklinge och Vattholmaåsen i Lena, båtgravfältet vid Valsgårde. Kommunikationslämningar utmed åsarna och åarna i form av hålvägssystem och flera vadställen med runstenar och högar, t.ex. vid Storvad och kung Skutes hög i Lövstalöt. Gamla Uppsala med kungshögar och gravfält från järnåldern, lämningar av kungsgård och tidigmedeltida domkyrka samt senare sockencentrum. De visuella sambanden mellan fornlämningsområden, Uppsala högar och Gamla Uppsala kyrka samt vyer in mot Uppsala stad och symboliska landmärken som slott, domkyrka och Carolina Redviva. Björklinge, Lena, Tensta och Ärentuna medeltida kyrkor med anknytning till stormannaätter och tillhörande administrativa sockencentrum. Det medeltida Salstagodset med 1600-talsslott och omgivande herrgårdslandskap. Den raka 1600-talsvägen från Uppsala med stenvalvsbro och gästgivaregård i Högsta samt med Björklinge kyrka som fond. Byar med radbystruktur. Protoindustriella miljöer knutna till odlingslandskapets åar och dess vattenkraft, som kvarnar, sågar och småindustrier av olika slag vid Ekeby, Rosta och Järsta samt Vattholma bruksmiljö med byggnader från 1700- och 1800-talen. Det öppna odlingslandskapet som omges av en skogsridå.

Bladåkers centralbygd [C 32] (Bladåkers sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap med anor från medeltiden men i huvudsak präglad under 1600-talet, som tydligt visar hur en medeltida bygd förändrats genom säteribildningar. (*Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö, Borgmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Ett större äldre järnåldersgravfält och flera yngre järnåldersgravfält, de senare intill avhysta bytomter, rester av en tidigmedeltida befäst gård vid Norrgarn, medeltida kyrka och sockencentrum, Norrgarns och Rungarns herrgårdar med 1700- och 1800-talsbebyggelse och herrgårdslandskap.

Bladåkers skogsbygd [C 33] (Bladåkers sn)

Motivering

Avgränsad *fornlämningsmiljö* från bronsålder som speglar bosättningsmönster och en sluten bygd under en mycket begränsad period, belägen invid ett sund som var en viktig farled och en passage mellan två fjärdar under mellersta och yngre bronsålder. (*Kommunikationsmiljö*)

Uttryck för riksintresset

Minst fyra grav- och boplatSMiljöer som omfattar rösen, stensättningar, skärvstenshögar och röjningsröseområden i strandnära läge runt en forntida farled med rösen placerade så att de vänder sig ut mot leden.

Bälinge mossar [C 28] (Bälinge och Skuttunge sn)

Motivering

A. En väl sammanhållen miljö med stort antal boplatser från yngre stenålder, ca 3500-3000 f. Kr, belägna invid dåtidens havsfjärd. (Fornlämningsområde)

B. Utdikningsföretag som speglar en agrarhistorisk epok med utveckling av nya tekniker och idéer under 1800- och 1900-talet. (*Odlingslandskap*)

Uttryck för riksintresset

A. Boplatserna och deras lägen i övergången mellan skogbevuxen moränmark och odlad mark.

B. Utdikade mossmarker, avvattningskanaler, diken, raka vägsträckningar på upplyfta vägbankar med långa utblickar över det utdikade landskapet och solitära ängslador, stenvalvsbroar och minnesstenar.

Hågaåns dalgång [C 39] (Bondkyrko, Läby och Vänge sn)

Motivering

Dalgång med rika *fornlämningsmiljöer* som uppvisar kontinuitet från bronsålder fram till historisk tid där det går att följa hur landhöjningen styrte den successiva etableringen av bosättningar och framväxten av ett regionalt centrum och kultplats. Kommunikationsmiljöer från yngre järnålder.

(*Bymiljöer och kyrkomiljöer*)

Uttryck för riksintresset

Fornlämningskomplex vid Håga som speglar en centralplats och kultplats med boplats och "Kung Björns" hög, en storhög från bronsålder samt ett kulthus, så kallat Brobyhus. Förhistoriska boplatssmiljöer från bronsålder, vid bl.a. Håga, Österby, Almby, Körlinge, Ekeby och Håmö med skärvtenshögar, hållristningar och gravar. Predikstolen, s.k. fornborg, ett hägnat berg med lämningar från bronsålder, möjligen boplats och kultplats. Boplatssområden med kontinuitet in i järnålder uttryckt i stora gravfält från äldre och yngre järnålder. Till yngre järnålder hör vadställen med hålvägar, färdvägar, gravfält med högar, resta stenar och runstenar, vid Brunna, Läby-Vadbacka och Läby bro. Vid Vadbacka ligger en storhög från yngre järnålder invid vadplatsen. Kyrkomiljöer med medeltida kyrkor i Läby och Vänge och för sockencentrum typiska bebyggelsemiljöer med skolhus och prästbostäder. Ekeby med bevarad medeltida bystruktur och ålderdomligt byggnadsbestånd. Långtibble reglerade by.

Rasbo - Funbo [C 37] (Funbo och Rasbo sn)

Motivering:

A. *Odlingslandskap* med mycket rikt innehåll av fornlämningar, *by- och torpmiljöer*. (*Fornlämningsmiljö*).

B. *Herrgårdslandskap* av medeltida ursprung.

Uttryck för riksintresset:

A. Stråk med rösen och skärvtenshögar från främst bronsåldern i områdets norra del. Flera varierade gravfält från äldre och yngre järnålder samt fyra *fornborgar*. Bymiljöer med bebyggelse från 1700- och 1800-talen. Rasbo och Funbo *sockencentra* med medeltida kyrkor, prästgårdar och sockenstugor från 1700-talet. Ålderdomligt vägnät markerat med runstenar vid vadställen samt stenvalvsbro från 1700-talet i Funbo.

B. Lämningar efter de medeltida sätesgårdarna Näsudden och Yttergård. Frötuna, med omfattande herrgårdslandskap, huvudgård, utgårdar och torp samt Hallkveds medeltida *kungsgård*, båda med bebyggelse från 1700- och 1800-talen.

Skuttungeby [C 29] (Skuttunge sn)

Motivering:

Bymiljö och *sockencentrum* med unik prästgårdsbebyggelse från 1600- och 1700-talen. (*Boställmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Reglerad bybebyggelse från 1700- och 1800-talen, prästgård, kaptensboställe och trefaldighetskälla, medeltidskyrka och skolhus.

Sätuna [C 27] (Björklinge, Tensta och Viksta sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap med karaktäristisk struktur och med arkitekturhistoriskt intressant bebyggelse från 1700- och 1800-talen.

Uttryck för riksintresset:

Medeltida ruin av sätesgård, herrgårdsbyggnad från 1740-talet, äldre flygelbyggnad,

ekonomibyggnader, alléer samt torpbebyggelse.

Sävaåns dalgång [C 42] (Hagby och Skogstibble sn)

Motivering:

Dalgångsbygd med förhistoriska *boplatsmiljöer* och historisk jordbruksbebyggelse i karakteristiska lägen som visar på områdets kontinuitet från bronsålder till 1900-talet. De förhistoriska boplatsmiljöerna visar på strandlinjeförskjutningens betydelse för bosättningarnas etablering och lokalisering.

Uttryck för riksintresset:

Bronsåldersboplatser med rösen, skärvtenshögar och skålgropar, vid: bl.a. Filke, Focksta, Björnome. Gravfält från järnåldern invid bytomterna. Fornlämningar från järnålder som runstenar och hålvägar vid Möjbro och Focksta. Hagby kyrkomiljö med äldre bebyggelse från 1800-talet. Eka herrgårdsmiljö med bebyggelse från 1700-talet. Focksta kvarnmiljö med stenvalvsbro.

Trätmot [C 31] (Faringe sn)

Motivering:

Komplex *fornlämningmiljö* från bronsålder och äldre järnålder.

Uttryck för riksintresset:

Talrika och tätt liggande rösen och stensättningar, boplatslämningar i form av skärvtenshögar, röjda ytor och terrasseringar invid dåtidens kustlinje, idag belägna i skogsmark.

Uppsala stad [C 40 A]

Motivering:

Stad starkt präglad av centralmakt, kyrka och lärdomsinstitutioner från medeltid till idag.

Uttryck för riksintresset:

Centralmaktens, domkyrko- och lärdomsstadens bebyggelse och miljöer från medeltiden fram till idag. Kronogodsen med ängsmarker utmed Fyrisån. Miljöer och offentliga byggnader som hör samman med funktionen som residens-, förvaltnings- och regementsstad från 1600-talet till 1900-talet. Gatumönster med medeltida drag och rester av oregelbundna tomter från tiden före 1643 års reglering, gatunät enligt rutnätsplan med hönslutet torg och långa raka tillfartsvägar från 1600-talet. Vetenskapshistoriskt intressanta trädgårdsanläggningar och parker från 1600-talet till 1900-talet. Bebyggelse-, kommunikations- och stadsplanestruktur som visar på stadens uppkomst och utveckling från medeltid till 1900-talet. Bebyggelsens utformning, placering och inbördes rumsliga samband. Den monumentala bebyggelsens dominans i stadsbilden genom siktlinjer och vyer längs gator, från torgrum och från Fyrisån. Stadens siluett från infarterna och vägar som passerar staden med domkyrkan, slottet och Carolina Rediviva som viktiga landmärken. Gatu- och platsnamn som anknyter till stadens kulturhistoriska utveckling.

Uppsala-Näs [C 43] (Uppsala-Näs sn)

Motivering:

Odlingslandskap i utpräglad sprickdal med en illustrativ fornlämnings- och bebyggelsebild som visar förskjutningen av en intensiv bronsåldersbosättning mot lägre belägna marker under järnåldern. (*Fornlämningmiljö, Kyrkomiljö, Herrgårdsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Stråk med rösen, stensättningar, skärvtenshögar och skålgropar i huvudsak från bronsålder. Gravfält från äldre och yngre järnålder, bl. a. den stora Stabbyhögen från vendeltid. Medeltidskyrka och äldre fristående f.d. sakristia som hört till en tidigare träkyrka, *radbyarna* Högby, Lörsta och Stabby samt de mindre herrgårdarna Ytternäs, Vängelsta och Söderby, alla med 1700- och 1800-talsbebyggelse.

Uppsalaslätten och Jumkilsåns dalgång [C 35] (Börje, Bälinge, Jumkils och Åkerby sn)

Motivering:

Bymiljöer och *fornlämningsmiljöer* med kontinuitet från bronsålder fram till historisk tid. Odlingslandskap med *kommunikationsmiljöer* som varit i bruk sedan järnålder.

Uttryck för riksintresset:

Ett tiotal bosättningsområden från bronsålder med stor fornlämningsvariation som omfattar skärvtenshögar, hållristningar och rösen vilka uppvisar rumsliga samband. Centralplats under bronsålder vid Broby med kulthus, s.k. Brobyhus, vilka fått namn efter denna plats. Utmed Jumkilsåns södra sida visar gravfält med gravar från äldre och yngre järnålder på kontinuitet från bronsålder fram till de historiska byarna. Vagnät med rötter i järnålder, kantat av höggravfält och runstenar vid bro och vadställen samt milstenar som knyter samman byar och medeltida kyrkor. Välbevarade bystrukturer med i delvis representativ bondebebyggelse från 1700- och 1800-talen.

Vaksala [C 36] (Vaksala sn)

Motivering:

A. Omfattande *fornlämningsmiljöer* från bronsålder och äldre järnålder med kontinuitet in i yngre järnålder som visar på kolonisation i spåren av landhöjningen.

B. *Sockencentrum* med kyrkomiljö, som tillsammans speglar olika epoker och funktioner knutna till Vaksala sockencentrum.

Uttryck för riksintresset:

A Grav och boplatssområden med stensättningar, skärvtenshögar, röjda ytor och terrasserings från främst bronsåldern. Äldre och yngre järnåldersgravfält, de senare belägna intill nuvarande eller övergivna byar samt runstenar.

B. Vaksala medeltida kyrka med ursprung i 1100-talet och en tillhörande tiondebod från 1400-talet, prästgårdsbyggnader, sockenmagasin och skolor av olika ålder m.m.

Viks slott och Balingsta [C 44] (Balingsta sn)

Motivering:

Herrgårdslandskap med landets äldsta bevarade senmedeltida sätesgård som illustrerar den ekonomiska och politiska makten under medeltiden. (*Borg-, kyrko och bymiljöer*)

Uttryck för riksintresset:

Viks senmedeltida stenhus med anor från 1200-talet samt omgivande herrgårdsmiljö med byggnader från framförallt 1700- och 1800-talen. Balingsta romanska kyrka och sockencentrum samt grunden av 1800-talskyrka. Balingstaby reglerade radby med välbevarad bebyggelse från 1700- och 1800-talen och gravfält från yngre järnåldern, forntida allékantad väg, som leder fram till Vik, markerad

av ett flertal runstenar. Torpmiljöer i Källbo, Sjöbo och Hällen.

Åland [C 38] (Ålands sn)

Motivering:

Kommunikationsmiljö och fornlämningsmiljö från folkvandringstid och yngre järnålder strategiskt beläget vid Åland, som utvecklas till ett sockencentrum i en avgränsad odlingsbygd med säteri och bymiljöer.

Uttryck för riksintresset:

Fem fornborgar belägna runt och i anslutning till de uppodlade dalgångarna i Åland som uppvisar variationer i konstruktion och funktioner. Färdvägen mellan Uppsala och Sala kantad av två runstenar invid vadställe över Sävaån. Bygdecentrum etablerat under yngre järnålder uttryckt i tre yngre järnåldersgravfält. Medeltida kyrka med ursprung i 1300-talet. Österby säteri och Kölva gästgivaregård med välbevarade byggnader från 1700- och 1800-talen.

ÄLVKARLEBY KOMMUN

Marma läger [C 2] (Älvkarleby sn)

Motivering:

Arkitektur- och teknikhistoriskt värdefull *militär miljö* från 1880-talet.

Uttryck för riksintresset:

Militärläger med axial plan och lägerbyggnader för Svea artilleriregemente i påkostad träarkitektur intill skjutfält för långskjutande artilleri, som var en militärteknisk innovation vid tillkomsttiden.

I området ingår även:

Rester av flottningsränna mellan Marmafjärden och Karlholm.

Älvkarlebyfallen [C 1] (Älvkarleby sn)

Motivering:

Kombinerad *kommunikations-, kraftverks- och militär miljö* vid strid forssträckning av Dalälven med anläggningar från i huvudsak 1800- talet och början av 1900-talet. (*Turistanläggning*).

Uttryck för riksintresset:

Karl XIII:s rekonstruerade bro från 1810-talet med brovaktarstuga, Svea ingenjörstruppers läger på Laxön från 1880-talet, turisthotell från 1890-talet och Älvkarleby kraftverk från 1910-talet - dåtidens största - med tillhörande personalbostäder.

ÖSTHAMMARS KOMMUN

Bygden norr om Hökhuvuds kyrka [C 18] (Börstils, Hökhuvuds och Valö sn:r)

Motivering:

Odlingslandskap i småbruten randbygd med en sedan århundraden bevarad bebyggelsestruktur. (*Fornlämningssmiljö, Bymiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Gravfält från yngre järnåldern, runristningar, småskaligt odlingslandskap med medeltida karaktär innehållande små åkrar, betesmarker, stenhägnader och ovanligt välbevarad bybebyggelse från 1700- och 1800-talen samt vägnät med förhistoriskt ursprung.

I området ingår även:

Gruvmiljöer från silverbrytning under 1500-talet samt järnmalmsbrytning under 1700- och 1800-talen.

Dannemora-Österbybruk [C 21] (Dannemora och Films sn)

Motivering:

Teknikhistoriskt intressant *industrilandskap* av enastående betydelse för svensk järnhantering. *Gruv- och bruksmiljö* av även arkitekturhistoriskt intresse samt omfattande fördämningssystem.

Uttryck för riksintresset:

Dannemora gruva - fram till 1900-talets början rikets främsta järnmalmsgruva - med bevarade anläggningar i form av dagbrottet "Storrymningen" av medeltida ursprung samt industri- och bostadsbebyggelse från 1700- till 1900-talen. Österby bruk med bevarad rätvinklig 1700-talsplan av vallonbrukskaraktär och enhetlig bostadsbebyggelse, unik vallonsmedja och andra industribyggnader samt herrgårdsanläggning från 1700-talet med park och ekonomibygnader för jordbruket. Vidsträckt fördämningssystem för kraftproduktion till gruva och bruk.

I området ingår även:

Dannemora och Films medeltida kyrkomiljöer samt Films bymiljö.

Djursten [C 16] (Gräsö sn)

Motivering:

Kommunikationsmiljö med teknikhistoriskt intressant fyrplats.

Uttryck för riksintresset:

Fyr från 1830-talet med fyrvaktarboställe.

Ekeby [C 25] (Alunda och Ekeby sn)

Motivering:

Odlingslandskap med förhistoriska odlingsspår och med riklig förekomst av järnåldersgravfält med inslag av unika gravformer, belägna i anslutning till byar vid forntida vattenled.

(*Fornlämningssmiljö, Bymiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Gravfält från äldre och yngre järnåldern med inslag av rösen från bronsåldern. Vid Tossne unika gravlämningar i form av rombiska gravar och resta stenar. Rójningsröseområde samt stensträngar från äldre järnåldern.

Forsmarks bruk [C 15] (Forsmarks sn)

Motivering:

Arkitekturhistoriskt intressant och mycket påkostad *bruksmiljö* från 1700- och 1800-talen med

enhetlig bebyggelse av vallonbrukskaraktär samt unik engelsk parkanläggning.

Uttryck för riksintresset:

Axial struktur med herrgård och kyrka från 1700-talets senare del belägna i bruksgatans ändar, bevarad äldre herrgårdsanläggning, bostadsbebyggelse, dammanläggningar, smedja, jordbruksbyggnader och park samt tillhörande *odlingslandskap* med omfattande stenmurskomplex.

Gimo bruk [C 22] (Hökhuvuds och Skäfthammars sn:r)

Motivering:

Arkitekturhistoriskt intressant *bruksmiljö* med bebyggelse från 1700- och 1800-talen.

Uttryck för riksintresset:

Stor bruksherrgård från 1700-talet med park och trädgård, rätvinklig plan med bostäder, kolhus, magasinsbyggnader och förvaltarbostad samt bruksdammar och lämningar av järnbruket.

Hargs bruk [C 23] (Hargs sn)

Motivering:

Arkitektur- och teknikhistoriskt intressant *bruksmiljö* med bebyggelse från 1700- och 1800-talen samt hamnplats. (*Tidigindustriell miljö, Gruvmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Bruksbebyggelse med bostäder utmed två bruksgator, smedjor, dammar, herrgård med trädgård och park, jordbruksbyggnader och torpbebyggelse samt utskeppningshamn med järnbod. Lämningar efter kopparhytta, tegel- och kalkbruk samt gruvhål.

I området ingår även:

Järnåldersgravfält längs åschrön, runsten och medeltida kyrka.

Lundsbol [C 26] (Ekeby sn)

Motivering:

Komplext grav- och boplatsoområde från bronsåldern och äldre järnåldern belägna intill dåtidens kustlinje. (*Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Gravfält och ensamliggande gravar med rösen och stensättningar. Boplatslämningar i form av skärvtenshögar. Spår av odling i form av ett omfattande område med röjningsrösen intill den dåtida strandlinjen.

Söderön [C 20] (Börstils sn)

Motivering:

Skärgårdspräglad *odlingslandskap* med välbevarad äldre bebyggelsestruktur. (*Skärgårdsmiljö, Fornlämningsmiljö*).

Uttryck för riksintresset:

Bymiljöer med järnåldersgravfält och med 1700- och 1800-talsbebyggelse, övergivna by- och torptomter. Vagnät av hög ålder. Odlingslandskap med betesmarker, små åkrar med odlingsrösen och stenhägnader samt till byarna hörande sjöbodplatser.

Väsby – Källberga - Hammarby skog [C 24] (Alunda sn)

Motivering:

Ovanligt välbevarad *fornlämningsmiljö*, koncentrerad till bronsåldern och äldre järnåldern.

Uttryck för riksintresset:

Tätt liggande gravfält och enstaka gravar med rösen och stensättningar. Boplatslämningar form av skärvtenshögar, husgrunder och röjningsröseområde, då belägna i ett skärgårdslandskap.

Öregrunds stad [C 17]

Motivering:

Småstadsmiljö präglad av handel och fiske samt av tidig turism med hamnbebyggelse, småskalig träbebyggelse och sommarvillor. (*Kust- och skärgårdsstad*).

Uttryck för riksintresset:

Rutnätsplan med rester av medeltida gränder, medeltidskyrka, kaptensgårdar, fiskarstugor, hamnmagasin från 1700- och 1800-talen samt sommarvillor från tiden kring sekelskiftet 1900.

Östhammars stad [C 19]

Motivering:

Småstadsmiljö präglad av handel och fiske med småskalig trästadsbebyggelse kring torget och kyrkan samt sommarvillor. (*Kust- och skärgårdsstad*).

Uttryck för riksintresset:

Stadsplan med äldre oregelbundna drag och rätade gator. 1600-talskyrka, torg med rådhus och handelsgårdar från 1700- och 1800-talen. Villor med stora trädgårdar från badortsepoken kring sekelskiftet 1900.